

NOVICE

kmetijskih, rokodelnih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Tečaj IX.

O sredo 3. kimovca (ranojesna) 1851.

List 36.

Narodska pesmica iz Liburnie.

(Zapisana kakor čujena.)

Majka je Maru
Priku mora zvala.
»Hodi, Mare moja,
Ako si oprala.«
»Nisam, majko moja
Ni dobro počela.«
»Ča si mi ti, Mare
Letni dan delala?«
»Pol mora sam majko
Rožice tergala.«
»Al si jih ti, Mare,
Čuda natergala?«
»Obe ruke majko,
I oba rukava.«
»Kemu si jih, Mare,
Naj več darovala?«
»Brajnu sanjih, majko
Brodič nakercala,
A ljubčicu sam jih
Fačol navezala.«
»Zač jih nisi, Mare,
Ljubu naj več dala?«
»Zač ljubčica ču si
Druga dobaviti,
A brajniča neču
Nikad nijednoga.«

Zbudi se lanoreja austrijska!

Pridelovanje in obdelovanje lanú in konopelj v našim cesarstvu tako zlo peša, da že davnej zvedeni možje na vès glas kličejo: „zbudi se lanoreja austrijska, scer bo Angleška dežela s svojim platnénim blagam domače bolnike popolnoma zaterla. Krepák glas je povzdignil o ti zadevi tudi letos 2. rožnika v obertnijski Dunajski družbi slavnoznani g. Jakob Reuter, varh c. k. umetnijske shranilnice *), ki zasluži, da se razlega krog in krog po vsih deželah, in če ravno ni pričakovati, da bi se kmalo in povsod zgodilo, kar g. Reuter za povzdigo lanoreje v našim cesarstvu za potrebno spozná, ne bojo vunder njegove besede le glas vpijočiga v pušavi ostale — tù in tam bo sème njegoviga opomina prihodnosti dobriga sadú saj koliko toliko rodilo.

Da pridelovanje lanú in izdelovanje platna je tudi na Krajnském v primeri nekdanjim časam zlo opešalo, je sploh znano. Koliko se je nekđaj iz Loške okolice na Gorenškém platna čez morje vsako leto prodalo — koliko pa se ga sedaj prodá? Nekđaj je cvetela kupčija s platnam v Loki in Loški okolici — šlo je blagá na kupe v ptuje dežele, in kupčija ž njim je več kupčevavcem lep dobiček donašala.

*) »Vortrag über Leinen-Industrie in Oesterreich«. Gehalten in der Monats-Versammlung des n. ö. Gewerb-Vereins am 2. Juni 1851 vom Herrn Jakob Reuter, k. k. Rath und Custos des k. k. technischen Cabinetes. Wien 1851.

Vzroki, da kupčija z domačim platnam in platnénim blagam sedaj že več let peša, so scer mnogo-verstni; vunder se dajo vsi v dvojnem zapopasti: v našim cesarstvu hodi lanoreja rakovo pot, v družih deželah, zlasti na Angleškém, pa napreduje krepko od leta do leta; tako je šla ta reč tam gôri, pri nas pa dôli. In še bolj nas bojo Angleži (Englendarji) prehiteli, če se ne bomo marljivo ganili. Že se po mnogih deželah, zlasti pa na Dunaji, družbe pripravljajo, svét g. Reuterja izpeljati.

Po tem predgovoru bomo povedali svojim bravam kmetijskiga, obertnijskiga in kupčijskiga stanú, pa tudi domoljubam sploh; kaj da bi se dalo za povzdigo lanoreje in domačiga prediva storiti. Poslužili se bomo v tem tistiga oklica, ki ga je spodnje-austrijsko obertnijsko društvo in pa Dunajska družba *) v ta namen razglasila.

„Reja lanú in konopelj kakor predivo in platno grejo že delj časa v Austrii rakovo pot; sedaj pa narveči nevarnost žuga kmetovavcam, fabrikantam in kupčevavcam, da bojo mahoma Angleži naše dežele s platnam nasuli, ker pri njih se suče že 4 milione vretenc na mašinah, ki prejo sučejo, na vsim Austrian-skim z Nemškim vred pa se suče le 75 do 80.000 predivnih vretenc.

„Ta potreba, austrijsko lanorejo in pridelovanje prediva povzdigniti, je pa tolikanj veči, ker Angleška dežela ima, zraven svojih milionov prejšnjih vretenc, za pridelovanje lanú in za pripravljanje dobre preje toliko dobrih naprav, kakor da bi hotlo pavoljnati mu blagu slovó dati in le platnéno delati.“

„Pomoček za povzdigo domačiga lanú in prediva je pa le v tem iskati, da se toliko in tako dobre preje domá pridela, da ni treba domačim fabrikam ptuje robe iskati.“

„Da se dobra preja izdela, ne pomagajo samo umetne predivnice, kterih je na Austrian-skim že dovelj znanih, ampak to je pred vsim potreba, da se dober lan séje, in da se zna lan dobro goditi (rösten) in tréti, kar se pa na Austrian-skim ne stori.“

„Pravo godenje in trenje je tedaj podlaga za povzdigo domačiga blagá.“

„Da se pa to zgodi, kaj je potreba storiti?“

„Pogledati je treba v druge dežele, kjer se veliko dobriga prediva pridela, sosebno na Belgio, Angleško, Ameriko in tudi na nektare dežele Nemškiga, kako tam delajo.“

„V téh deželah je ta reč vsa drugač, kakor pri nas, kjer kmet sam lan séje, puli, godí, tare — in po tem predivo prodá. Naši kmetje tedaj pride-lujejo lan in izdelujejo predivo sami.“

„V ptujih deželah pa kmetje samo lan séjejo, in ga še na njivi stoječiga prodajo takim, ki se

*) Aufruf der Landwirthschaft-Gesellschaft und des nied. österr. Gewerbevereines in Wien.